

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

Het beloofde stevig vasthouden

2 Timotheüs 4:6 t/m 8.

Dit is niet de taal van een „christelijke-stoïcijn” door de levens-strijd zó gehard, zó ongevoelig geworden, dat geen enkele teleurstelling en niets meer wat hij te verwerken krijgt, hem raken kan.

Allerminst.

Hij schaamt er zich niet voor te laten blijken, dat hij snakt (heel menselijk) naar het gezelschap van Timotheüs. En dat hij de lectuur van zijn perkamenten zo mist. Dat het **martelaarschap** Demas te erg was, omdat hij toch zo graag leefde, daarover schreit hij. Hij wil het eerlijk bekennen dat het hem ontzaglijk veel pijn heeft gedaan, dat de broeders de geloofs-moed niet konden opbrengen, met hem voor de rechter te verschijnen en openlijk, met alle risico daar aan verbonden, zijn kant te kiezen.

„Zij hebben mij allen verlaten”. Wat doet dat zeer. „Het worde hun niet toegerekend”. Dit is geen laatste „vrome” pil, toegediend op een afstand.

Dit gebed, deze voorbede kon de Apostel opbrengen. Als ik het niet kan, moet ik het toch maar vooral nalaten. Anders wordt het een huiveringwekkende „vrome” wraakneming.

„De Heer heeft mij bijgestaan”. Eenzaam maar niet alleen.

Hij ziet echter, niet met genoegen maar wel met dankbaarheid, op z'n leven terug.

Want: hij heeft de **goede** strijd gestreden. Niet: „Ik heb de strijd zo **goed** gestreden”. Er staat eigenlijk: de **waardevolle** strijd. Toen hij bij Damascus krachtig **gearresteerd** werd, was hij bezig een **waardeloze** strijd te strijden, zo niet erger.

Strijden is wat anders als christelijk lawaai maken en met kanonnen op vliegen schieten. „Strijd” en „strijden” zijn **hier** woorden uit het strijd-perk van dit leven. Het christenleven is geen **wandeling**, rustig en gemoedelijk.

Het is een **worsteling** „in rust”, in het strijdperk waar alle energie wordt opgeëist en alle krachten worden ingespannen om het **doel** te bereiken.

Onderweg vromelijk d.i. dapper van zich afhouden de zonde, de duivel en al zijn macht en in het **oog** houdend het doel.

Dan is er sprake van spanning, de spanning van de **in-spanning**.

„Ik heb de loop voleindigd”. De **eindstreep** is er.

Is dat zo iets bijzonders? Elk leven zal toch wel z'n eindje bereiken?

Zo'n banale opmerking staat hier ook niet.

Hij heeft bereikt: het einde van die loop, die strijd, die **goede**.

Hij is onderweg niet blijven steken.

Hij is er onderweg niet mee opgehouden. Dat kan immers óók.

Hij is er niet weer toe overgegaan een **waardeloze** strijd te gaan strijden.

In dankbare verbazing ziet hij aan het einde van de strijd, naar zijn moede, eeltige han-

den met de kromme vingers van het tenten maken.

Ze zijn niet leeg. Ze grijpen niet beverig maar wat in de lucht, in het ledige.

Ze houden wat vast. „Ik heb het geloof behouden”.

Ja, zo vertalen we dat.

Maar weet u wat er eigenlijk staat? „**Ik heb het geloof bewaard, stevig vastgehouden**”. Ik heb er over gewaakt dat ik het niet kwijt raakte.

J. Keizer

En als we het zó, duidelijker dus, vertalen, begrijpen we ook dat de Apostel hiermee maar niet alleen wil zeggen: „Ik ben een gelovige een geloven-de gebleven. Hij zegt veel meer. Hij zegt: „Ik heb het geloof, **het beloofde, de belofte** vastgehouden en bewaard.

Mijn collega's begrijpen ogenblikkelijk dat ik bedoel: er is hier sprake niet maar van het „fides qua creditur”, maar van het „fides **quae** creditur”.

Ik ben aan boord van het geloof, het **belofte**-schip gebleven.

Het belofte-schip dat nooit **schipbreuk** lijdt.

Ik ben er niet uit gesprongen en ik ben niet op een ander schip over gesprongen. Anders gezegd: ik heb het me niet laten ontroven.

Door teleurstellingen niet. Door moeiten en verdriet niet. Oók door wat ik voor ogen zag, niet. Ik heb het niet geruild voor een zgn. **beter** geloof.

Ik heb het niet uit mijn hand, hoofd of hart laten rukken.

Ik heb het bewaard en bewarend heeft het mij bewaard.

Het „beloofde” is een **machtig**, maar geen **rustig** bezit.

Er zijn altijd kapers op de kust. De duivel, onze natuur die maar niet **dood** wil en daarom telkens **gedood** moet worden.

Zó gezien is dus het geloof wél een erfgoed dat we onze kinderen mee moeten geven, uit het ouderlijk huis.

„Het geloof behouden”, dat zijn de woorden van de **gezonde** leer, zoals Paulus het in vs. 3 uitdrukt.

Er staat **meer** in dit vers. Voor ons allen. Ik zwijg er verder over. Anders moet ik straks nog weer apart belijden, dat ik er niets mee bedoelde. En dat zou dan ook weer te veel gezegd zijn.

Maar „het beloofde” prediken, is een schat uitdelen.

De Apostel is blijven leven uit die belofte-schat **en neemt die mee**.

Tot die belofte-schat behoort ook: voor mij ligt weggelegd, ligt gereed: de krans der rechtvaardigheid. Heerlijke taal. **Weggelegd**. Niet: verdiend.

In zijn spreken is niets van de oude farizeese zuurdesem overgebleven.

Maar wat is vertalen toch moeilijk. Want in de vertaling „rechtvaardigheid” komt niet uit, dat de apostel beslist niet bedoelt: dat de krans **bestaat** in **gerechtigheid**. Hij bedoelt (schrik niet): de kroon waar hij **recht** op heeft.

Omdat hij zo flink gestreden en zo dapper gelopen heeft?

Omdat Jezus zijn Heer zo **trouw** alles **betaald** en voor hem **volbracht** heeft.

Ook beloofd heeft dat hij een **genade-recht** op de krans had.

In die belovende Heer, Hem vasthoudend in nood en dood zal hij inslapen op Zijn belofte van **genade-recht** op de kroon, welke bestaat in: het eeuwige leven.

Ik heb de goede strijd gestreden. Strikt persoonlijk. Ik, mij.

Maar „mij” niet alleen. De apostel strekt zijn handen uit over heel de lijdende en strijdende gemeente van Christus, van alle tijd en plaats.

„Allen” die... even veel gepresteerd hebben?

„Allen” die... even groot zijn?

Allen die Zijn verschijning hebben liefgehad.

Zijn aardse verschijning.

Die Jezus van Nazareth hebben liefgehad. **Doende Zijn Woorden.**

Brouwershaven.

Kerkelijk leven

HET BEROEP OP DE SCHRIFT

(II)

Het oordeel van de generale synode van 6 april 1967 inzake de Open Brief

De part. synode van Drenthe was van oordeel dat de Open Brief „onder meer en inzonderheid” een „generale problematisering van de belijdenis onzer kerken” bevatte. De afgevaardigden van Drenthe hebben geklaagd bij de aanvang van de

synode, dat een andere afgevaardigde, ds Schoep, door zijn ondertekening van deze Open Brief de verantwoordelijkheid voor deze generale problematisering van de belijdenis der kerken had aanvaard.

De gen. synode heeft dit oordeel van de part. synode van Drenthe zakelijk overgenomen. Immers zij sprak in haar „VAN OORDEEL” sub A uit dat wat in een bepaalde passage staat, „niet anders is dan het disputabel stellen van de inhoud en van het katholiek of algemeen karakter der gereformeerde belijdenis...” Wij laten het

„katholiek karakter” der belijdenis onbesproken. We zouden te veel van het geduld onzer lezers vergen als wij in dit verband daarover ook wat zouden gaan opmerken. We beperken ons tot het voornaamste. Zonder twijfel is het voornaamste in dit „VAN OORDEEL” sub A, dat de synode meende dat de inhoud der belijdenis in twijfel wordt getrokken. Dat dit het voornaamste werd geacht blijkt daaruit dat de synode dit haar oordeel publiek heeft gemaakt; dat zij ook meteen op haar wijze rechtskracht aan dit oordeel heeft gegeven door ds. Schoep als afgevaardigde van de Noordhollandse kerken „niet te ontvangen” of terug te sturen. En dat dit oordeel nu als een verdelend zwaard in de kerken en aan de Theol. Hogeschool werkt.

Dit oordeel van de gen. synode is gebaseerd op een zinsnede uit een passage, welke in haar geheel is opgenomen in de tekst van het besluit om ds. Schoep niet te ontvangen. We nemen de passage hier niet op. Zij is langzamerhand vrij bekend geworden en is bovendien gemakkelijk bereikbaar in de uitgave van Ton Bolland's Boekhandel en Antiquariaat te Vlaardingen „Rondom de „Open Brief””, blz. 101 v.v.

Wel nemen wij de veroordeelde zinsnede uit deze passage op. Zij luidt: dat in de situatie van nu... „ieder zich opnieuw afvraagt, of het historisch fundament van de Nederlandse Gereformeerde kerken ook samenvalt met het fundament van de heilige, algemene, Christelijke Kerk”. Deze zinsnede vormt het kernpunt in de passage, het kernpunt waarop de gen. synode haar oordeel heeft gebaseerd. In deze zinsnede las de synode „niet anders dan het disputabel stellen van de inhoud van de gereformeerde belijdenis”.

J. Meester

Naar het oordeel van de synode staat hier niet anders te lezen dan dat de inhoud van onze belijdenisgeschriften ter discussie wordt gesteld. Met andere woorden dat de inhoud van de gereformeerde belijdenis niet wordt geloofd als in alles overeenkomend met Gods Woord, maar wel betwijfeld als zodanig.

Een kras oordeel.

Ik wil het niet opnemen voor onheldere omschrijvingen die men in de Open Brief hier en daar aantreft. Door onheldere omschrijvingen wordt gemakkelijke voet gegeven aan verkeerde oordelen omtrent hetgeen we schreven. Maar minder wil ik het opnemen voor dit zeer krasse oordeel van de synode dat eigenlijk gebaseerd was op deze zinsnede. Kras zijn ook de bewoordingen „niet anders dan”.

Tussen haakjes vraagt men zich als buitenstaander af waarom de synode haar mening omtrent deze zinsnede niet geverifieerd heeft bij de betrokken man zeff.

Vragen en opmerkingen bij deze zinsnede en dit oordeel

Het oordeel van de synode is gebaseerd op de geciteerde zinsnede uit de Open Brief, dat „ieder zich opnieuw afvraagt of het historisch fundament van de Nederlandse Gereformeerde Kerken ook samenvalt met het fundament van de heilige, algemene, Christelijke Kerk”. Wanneer wij het oordeel van de synode betreffende deze zinsnede willen narekenen, dienen wij te vragen wat er in deze zinsnede eigenlijk gezegd wil wesen en wat er gezegd wordt.

Laten wij de vragen en opmerkingen welke bij deze zinsnede en het oordeel van de synode gesteld kunnen worden op een rijtje plaatsen.

1. In de eerste plaats de vraag wat wordt met het „historisch fundament” van de Geref. Kerken in Nederland bedoeld. Mij dunkt daarmee wordt kennelijk bedoeld op de belijdenisgeschriften van de kerken. Zo heeft de synode dit ook verstaan.

2. Daarbij niet vergeten dat in de Open Brief even tevoren gesproken is over „het fundament van Gods Woord en de drie formulieren van enigheid” als het fundament waarop het „reformatorisch volksdeel in Nederland zich eens liet vergaderen”.

Het historisch fundament van de kerken is dus nu eens genoemd: „Gods Woord en de drie formulieren van enigheid” en dan weer: „het historisch fundament” zonder meer!

Bij dit laatste dient de vraag bedacht te worden, die ieder zich afvraagt, „of het historisch

fundament van de Nederlandse kerken ook samenvalt met het fundament van de heilige, algemene, Christelijke kerk”. Dit is natuurlijk een vreemde vraag wanneer men deze vraag betreft op het **Woord Gods**. De vraag is niet vreemd wanneer men haar uitsluitend betreft op de drie formulieren van enigheid.

3. Vragen we: was het juist van de opstellers van de Open Brief het fundament van de kerken aldus te omschrijven? Naar mijn overtuiging was dit niet juist. De belijdenisgeschriften mag men niet aanduiden met de naam „fundament” der kerken. Ik weet wel dat in het populaire spreken en schrijven dit vaak gebeurt. Maar daardoor wordt het gebruik niet gerechtvaardigd. Men kan de belijdenisgeschriften met velerlei namen aanduiden wat mij betreft, maar niet met de naam „fundament” van onze kerken. Dit zijn ze immers niet. Het fundament is Christus, 1 Cor. 3. ¹⁾

Het wordt er niet beter op als men elders in de Open Brief spreekt over „Gods Woord en de drie formulieren” als het fundament. Gods Woord zou men in afgeleide zin zo kunnen noemen. Maar dan deugt het naast elkaar, en boven éénzelfde noemer plaatsen van deze twee, het Woord en de drie formulieren, niet. Die zijn nu eenmaal niet van dezelfde orde.

4. We constateren dat in de Open Brief niet zorgvuldig en wél-onderscheidend met het begrip „fundament” van de kerk gewerkt is.

5. Dan komt de synode. Zij spreekt uit in „OVERWEGENDE” B, dat de „waarachtige en volkomen leer der zaligheid” het fundament van de algemene, christelijke kerk is. Dit is een heel andere formulering van het fundament der kerk dan de Open Brief heeft gegeven.

Een betere formulering. Dit moet gezegd worden.

De synode leest haar omschrijving dan in die van de Open Brief in en stelt haar eigen omschrijving in de plaats van die van de O.B., en vraagt daarna: hoe kan men zich ooit afvragen of dit fundament, dat toch het fundament van de gereformeerde kerken in Nederland is, wel samenvalt met het fundament van de algemene, christelijke kerk.

6. Zo is het misverstand er. De synode hanteert een andere, en gezegd moet worden, een betere omschrijving van het „fundament” van de kerk dan de Open Brief. De ondertekenaars van de Open Brief hebben helemaal geen bezwaar tegen deze omschrijving van het fundament der Kerk die de synode heeft gekozen. Zij hebben kennelijk ook geen bezwaar het spreken van de synode over te nemen, dat de „Gereformeerde Kerken in Nederland de waarachtige en volkomen leer der zaligheid, die het fundament is van de heilige algemene, christelijke kerk, in haar drie formulieren van enigheid belijden”. (OVERWEGENDE, B. van de tekst.) Maar wat hun voor ogen heeft gestaan bij hun formulering was wat anders. Zij bedoelden niet te ontkennen dat de geref. kerken de waarachtige en volkomen leer der zaligheid belijden in haar drie formulieren van enigheid. Zij bedoelden evenmin te ontkennen dat deze waarachtige en volkomen leer der zaligheid volmaakt is en onveranderlijk, wijl zij van God uit de hemel is. Zij bedoelden de vraag te stellen: is het „belijden” omtrent die waarachtige en volkomen leer der zaligheid zó perfect dat het samenvalt met het fundament d.i. Christus zelf of in afgeleide zin, met de waarachtige en volkomen leer der zaligheid zelve?

7. De ondertekenaars van de O.B. kwamen tot het stellen van deze vraag omdat zij zich er rekenschap van gaven dat er meer reformatorische kerken zijn dan die van Nederland. En dat vele van de reformatorische kerken in andere landen ook historische belijdenisgeschriften hebben, welke uit de eeuw der reformatie stammen. En dat tussen de reformatorische gereformeerde belijdenisgeschriften uit het buitenland enerzijds en die van onze Nederlandse gereformeerde kerken anderzijds, geen woordelijke overeenstemming bestaat. Vandaar hun vraag naar het „samenvallen”. Samenvallen is wat anders dan „overeenstemmen met”. Zij stelden niet de vraag of de drie formulieren wel overstemden met de Schrift. Als zij deze vraag gesteld hadden dan was er reden tot verontrusting geweest.

8. Zij kwamen in de tweede plaats tot het stellen van deze vraag m.i. omdat zij inzagen dat het **belijden** van de waarachtige en volkomen leer der zaligheid wél kan „overeenstemmen met” de heilige Schrift, maar dat dit belijden nimmer „samenvalt met”. Het is en blijft altijd spreken **omtrent** de leer der Schriften. Als spreken en belijden omtrent de leer der Schriften zou „samenvallen met” dan zou de

Schrift vervangen kunnen worden door de belijdenis. Dit weersprekt onze gereformeerde belijdenis zelf ten sterkste.

9. De verwarring tengevolge van het boven signaleerde misverstand is groot. We weten het. De synode is er niet voor teruggedeeind uit te spreken dat de ondertekenaars van de Open Brief in de bekende zinsnede niet anders hebben gedaan dan de inhoud der geref. belijdenis disputabel stellen. De inhoud der belijdenis is de waarachtige en volkomen leer der zaligheid! Die waarachtige en volkomen leer der zaligheid is het fundament der kerk. Ik kan ook zeggen: in die leer komt Christus tot ons. Hij, Die het fundament der kerk is. De ondertekenaars van de Open Brief zouden de Christus disputabel hebben gesteld!

Misverstand

In het bovenstaande hebben wij gepoogd aan te tonen dat het oordeel van de gen. synode betreffende de besproken zinsnede op een misverstand berust. Nu komen we tot het beroep op de Schrift van de zijde der synode ter adstruering van haar oordeel.

Het zal waarschijnlijk iedereen die zich met dit beroep op Schrift van de synode heeft beziggehouden, opgevallen zijn dat het mager uitvalt. Geen wonder. In het beroep dat de synode op de Schrift heeft gedaan wordt geadstrueerd wat in de Open Brief nergens wordt weersproken.

Dit willen we in een laatste artikel bespreken.

¹⁾ De drie formulieren zijn uit de kerken voortgekomen. Zij zijn door de kerken zelve voortgebracht in de loop der geschiedenis. Nu, de kerk heeft haar fundament niet zelf voortgebracht. Indien dit wel zo ware, zou het een fundament van weinig waarde zijn. Het fundament is de Christus, de Eniggeborene van den Vader. Hij is de Waarheid, in eigen Persoon. Hij is het fundament der apostelen en profeten. Die hebben alle van Hem getuigd. De O.B. vraagt of de drie formulieren samenvallen met dit fundament van de algemene, christelijke kerk. Het antwoord is uiteraard ontkennend. Voor de stelling dat de Here Jezus Christus Zelf het fundament van de kerk en de Waarheid is vgl. b.v. 1 Petr. 2 : 4-6; Ef. 2 : 20; Ef. 1 : 3-14; Joh. 8 : 31-32; 14 : 6-7; Rom. 15 : 20.

J. M.

☆☆☆

Vrijmaking naar artikel 31 K.O. en Afscheiding naar artikel 28 N.G.B.

Een vraag die men vandaag nog al eens hoort stellen is deze: als de Vrijmaking geen afscheiding van de valse kerk is geweest hadden we ons dan wel ooit van de Geref. Syn. kerk mogen losmaken? Is het anders geen kerkscheuring geweest?

Een vraag die daarbij komt is dan: zijn de afscheidingen die we vandaag in ons kerkverband zien plaatsvinden zakelijk zo verschillend van de diverse vrijmakingen in 1944? Toen evenals nu is men toch op allerlei plaatsen waar niet een kerkeraad als geheel zich vrijmaakte, er toe overgegaan om in het kader van een vrijmaking opnieuw de kerk te institueren? Mocht men zich in 1944 zo aan het opzicht en de tucht van een bestaande kerkeraad onttrekken als niet de gemeente onder deze bepaalde kerkeraad tot een valse kerk geworden was? Want naar ons belijden mag men zich toch alleen van een kerkelijke gemeenschap losmaken als die gemeenschap vals geworden is? Waarom dan vandaag zoveel kritiek op de alom gaande zijnde acties van afscheiding naar artikel 28 N.G.B. als afscheiding van hen die niet van de kerk zijn en van de valse kerk?

Men deed in de vrijmaking zakelijk niet anders, ook al wil men dat niet erkennen. Maar men zal dan nu toch tot die erkenning moeten komen, want anders moet men haastig terug naar de Geref. Syn. kerk. In ieder geval, dient men afgestoten te worden door die vrijgemaakte, die de vrijmaking wel als afscheiding zien. Want men ondergraaft het bestaansrecht van de vrijgemaakte kerken. Waar deze afgestotenen nu ook verder terecht komen doet niet terzake. Al waren ze nog zo tegen de verkeerde handelingen van 1944, in de ware vrijgemaakte kerken kunnen zij geen plaats hebben als zij niet de vrijmaking zien in het kader van het komen te staan als ware kerk tegenover valse kerk.

Wat op deze vraag te antwoorden?

Het is moeilijk om op deze vraag voorzover zij de aard van de vrijmaking in 1944 betreft in het algemeen een antwoord te geven. Er zullen er ongetwijfeld geweest zijn, die de vrijmoedigheid

om in de vrijmakingstijd tot zelfstandige kerkinstituering over te gaan ontleend hebben aan de overtuiging dat in het conflict de situatie van ware tegenover valse kerk aanwezig was.

Maar er zijn er zeker ook geweest die evenzeer vrijmoedigheid hadden om tot zelfstandige kerkinstituering over te gaan zonder die echter te ontlenen aan de gedachte dat artikel 28 en 29 N.G.B. in de zin als boven genoemd van toepassing waren.

Waarom ontleenden zij dan hun vrijmoedigheid?

Wel aan de: **dwangsituatie!**

B. J. F. Schoep

Wat toch was in 1944 het geval? In die jaren leefden we kerkelijk samen als Gereformeerde kerken plaatselijk en landelijk op basis van Gods Woord en de Drie Formulieren van Enigheid. Het lidmaatschap van de Geref. kerk was gebonden aan de instemming met de Drie Formulieren.

In 1942 bracht de Gereformeerde Synode een interpretatie van de Drie Formulieren tot stand, die door de bezwaarden als een Vierde Formulier van Enigheid werd getypeerd. Om ambtsdrager te zijn in de Geref. kerken moest men met deze interpretatie instemmen, anders werd men geschorst krachtens het ondertekeningsformulier. Maar ook de leden moesten ermee instemmen. En wel door naar deze interpretatie als officiële leer te horen en er met de doop van kinderen hun instemming mee te betuigen als zij de leer der kerk zoals die officieel was vastgesteld verklaarden de volkomen leer der zaligheid te zijn.

Zo gold dit ook voor hen die op volwassen leeftijd van buiten tot de Gereformeerde kerk kwamen. Toelating tot de kerk was gebonden aan instemming met Vier Formulieren.

Een eerlijk staan in de Gereformeerde Kerk van toen overeenkomstig haar kerkelijke toelatingsnormen, verplichtte een bezwaarde om te zeggen: het Vierde Formulier niet te kunnen aanvaarden.

De bezwaarde meende daartoe **binnen** het kerkverband en de plaatselijke kerk recht te hebben volgens artikel 31 van de kerkorde. Het Vierde Formulier was **ná** de oorspronkelijke aanvaarding van de toelatingsnormen in Drie Formulieren aan de leden en ambtsdragers via Synodale besluitvorming opgedrongen. Ten aanzien van zo'n besluit gold naar het **intern**, kerkelijk recht, dat wanneer het strijdig geacht werd met Gods Woord, het niet behoefde te worden nageleefd, terwijl men intussen trachtte de instanties, die verantwoordelijkheid droegen voor deze besluitvorming van hun ongelijk te overtuigen.

Men kon dus zo breken met ongerechtigheid in het kerkelijk handelen van toen, terwijl men **binnen** de plaatselijke kerk en het kerkverband wilde blijven.

Het is toen echter geschied, dat men, deze vrijmaking van een bepaald besluit binnen de kerk en het kerkverband niet heeft getolereerd.

De regerende en besluitende instanties hebben een andere interpretatie van artikel 31 uitgevaardigd en met sancties gehandhaafd. Men zei dat men zich moest onderwerpen ook al had men bezwaren. Wilde men dat niet, dan moest men of het kerkverband of de plaatselijke kerk verlaten of wel men liep het risico van schorsing en buitenverbandstelling en afhouding van doop en Avondmaal.

Zo kwamen de bezwaarden in een dwangsituatie!

Een dwangsituatie, die hen eenvoudig dwong buiten het bestaande Gereformeerde kerkverband te treden en buiten de plaatselijke kerk. Omdat er voor hen naar de nieuw uitgevaardigde regels van toelating én voor hen als openlijk bezwaarden over de nieuw uitgevaardigde regels van toelating geen plaats was.

Zij, die de ongerechtigheid in de nieuwe leerbinding zagen door de verlichting van de Heilige Geest en ook zagen hoe door talloze schorsingen aan een werken als openlijke bezwaarde **binnen** kerk en kerkverband geen ruimte werd gegeven, hebben toen ook de kracht ontvangen om eerlijk naar hun door Gods Woord gebonden geweten, zich aan deze dwang niet over te geven, maar hun geweten voor God en mensen vrij te houden.

Zo bogen zij niet voor de leerbinding noch

voor de eis van onderwerping en waren toen genoodzaakt, om niet **oneerlijk** in de Geref. Kerk te staan, buiten dit instituut te treden zowel plaatselijk als landelijk. Zij braken met de ongerechtigheid.

Zo was het de **dwangsituatie en de eerlijkheid** voor God en mensen, die tot de zelfstandige kerkinstitueringen leidde.

Daaraan ontleende men de vrijmoedigheid om tot afzonderlijk vergaderen over te gaan.

Was dit nu zo de situatie van artikel 28 N.G.B.?

Naar de feitelijke gang van zaken is de vrijmaking niet als opzettelijke acte van Afscheiding tot stand gekomen.

Niet een beoordeling van de Ger. Syn. kerk als valse kerk dreef geestelijk tot afzonderlijk vergaderen.

Het was een onrechtmatig kerkelijk handelen dat in een conflictsituatie tot afzonderlijk vergaderen dwong.

Men begeerde zich niet af te scheiden, maar werd gedwongen om als bezwaarden de broeders los te laten.

Er kon onmogelijk vreugde zijn over deze apartheid, dan alleen in deze zin, dat men kracht had gekregen om niet deel te hebben aan wat men naar eigen geweten in gebondenheid aan de Schriften als ongerechtigheid zag.

Natuurlijk kan men achteraf gaan denken over de qualificatie van de kerkgemeenschap, die zulke dwangsituatie schiep, dat ze leden van haar verwijderde. Is ze door deze maatregelen een valse kerk geworden?

Wij zijn in dit opzicht altijd zeer voorzichtig geweest. Zoals Christenen kunnen ook kerken uit zwakheid in zonden vallen. Zonden richten verwoestingen aan. Maar niet elke zondigende Christen is een valse Christen. Zo is ook niet elke zondigende kerk een valse kerk.

En dat is ze zeker niet, als ze haar leerdwang terugneemt en bereidheid vertoont om onder de indruk van de gevolgen van haar verkeerde handelingen in schuld te gaan voor God en mensen.

Dan passen geen oordelen meer en eindeloze oordeelsdiscussies over haar van de zijde dergenen, die eens leed van haar ondergingen.

Dan past alleen maar de uitgestoken hand om elkaar broederlijk verder te helpen in de dienst van God, temidden van alle zwakheden, gevaren en noden, die ons vanwege de zonden omringen.

Wij zijn als Christenen niet in de wereld gesteld om elkaar te oordelen, maar om elkaar op te bouwen.

Als wij iemand, ook een kerkelijke gemeenschap, op een overtreding betrappen, hebben wij hem met zachtmoedigheid als geestelijke mensen te recht te brengen. Terwijl we zien op onszelf, dat wij ook niet in verzoeking komen.

En wat dan aangaande de afscheidingen onder ons vandaag?

Zij dragen niet dát kenmerk, dat de vrijmaking van 1944 karakteriseert.

Zij worden duidelijk uitgesproken op grond van een geestelijke beoordeling van de kerkgemeenschap, die men verlaat.

Men sticht de ware kerk tegenover de valse kerk.

Men wordt tot deze apartheid niet gedwongen door kerkiuridische maatregelen.

Men weet zich er alleen innerlijk toe gedrongen, in geestelijke drijfkracht, omdat men de valse kerk ziet waarvan men zich moet losmaken.

Daarom ligt de breuk in 1968 veel groter dan in 1944.

Uiterlijk mag zich dan iets als hetzelfde voordoen als in 1944.

Maar in wezen is het iets totaal anders.

Wat in 1944 breken met ongerechtigheid kon heten, is in 1967/68 een werken van ongerechtigheid. Want in 1944 was er een **kerkrechtelijke** dwangsituatie. Maar in 1967/68 is er **geen geestelijke** dwangsituatie.

Wie zich in 1944 zonder beroep op artikel 28 en 29 zelfstandig institueerde, scheurde de kerk niet.

Wie zich in 1967/68 met beroep op artikel 28 en 29 zelfstandig institueert, scheurt de kerk wel.

☆☆☆

Dat de kerkelijke straf geestelijk is...

Dat zegt onze nederlandse geloofsbelijdenis: „dat de overtreders op geestelijke wijze gestraft worden en in toom gehouden.” De ouderlingen der gemeente zijn door de Heilige

Geest over de gemeente gesteld om de Geestelijke orde, d.i. de orde van de Heilige Geest in de gemeente te handhaven op Geestelijke wijze. De burgerlijke overheid handhaaft de burgerlijke orde op burgerlijke wijze, dat is met de dwangmiddelen van de zwaardmacht, met geldboeten en lijfstraffen. Maar zo gaat dat in de kerk niet: daar is de straf Geestelijk. Zij bestaat voor alle leden der kerk in het verbieden van de sacramenten en uiteindelijk in de ban of de afsnijding van de gemeente; en bij ambtsdragers bovendien in schorsing, uiteindelijk in afzetting van de dienst. Een boetenstelsel kent de kerk, de Gereformeerde, die zich aan haar belijdenis houdt, niet.

Intussen gaapt er dikwijls tussen belijden en doen een diepe kloof, evenals tussen beloven en volbrengen.

Aan een dienaar des Woords is door de beroepende kerkeraad in de beroepsbrief verklaard „dat zijn kerk de Drie Formulieren van Enigheid, als akkoord van kerkelijke gemeenschap, onderhoudt; dat zij leeft bij de kerkenordening van Dordrecht uit het jaar 1619, zoals deze laatstelijk op de generale synode van... is herzien... En verder vermeldt zo'n beroepsbrief: „Indien deze belijdenis, gelijk hem niet onbekend is, ook de uwe is, en ook gij bereid zijt onder deze kerkenordening te leven... komt de kerkeraad tot u met de bede, dat u deze beroeping... moogt opvolgen...”. Doet de beroepene dat, dan is ondermeer ook dit gebeurd, dat een arbeidscontract tussen de kerkeraad en zijn predikant is aangegaan.

Dat arbeidscontract behelst ondermeer, dat de kerkeraad de predikant niet naar willekeur kan ontslaan. De arbeidsovereenkomst eindigt of wanneer de predikant een beroep naar een andere gemeente heeft aangenomen en van zijn kerkeraad een behoorlijke acte van ontslag heeft ontvangen, en eveneens een acte van ontslag van de classis; of door losmaking, of door overgang naar een andere staat des levens; of door emeritering of door afzetting van de dienst.

In welk geval en op welke wijze een en ander behoort te geschieden, dat is naar art. 11 of door de artikelen 12, 13, 79 en 80 van de kerkenorde precies geregeld.

Daaraan zijn partijen gebonden.

G. Visee

Overeenkomsten binden en overeenkomsten moeten gehouden worden. Dat erkent men zelfs in het burgerlijk recht: geen enkel werkgever kan een werknemer zo maar aan de dijk zetten. En een fatsoenlijk werkgever doet dat ook niet. Hij houdt zich aan de afspraken.

Helaas gebeurt dat in de kerk tegenwoordig anders. Hoe de procedure van artikel 79 en 80 vandaag wordt geschonden, is bekend. Als een ambtenaar vandaag met schending van de arbeidsovereenkomst ontslagen wordt, dan is er voor hem beroep mogelijk op het ambtenarengerecht. En dat gerecht doet uitspraak overeenkomstig de overeenkomst. Men kent bovendien bij dergelijke ontslagen de mogelijkheid van wachtgeld en vervroegd pensioen. Voor de toepassing van billijkheids-overwegingen is er een ruime plaats.

Helaas niet in de kerk.

Het is bekend hoe in de zaak van de schorsing van ds. A. van der Ziel de synode van Rotterdam-Delfshaven niet de kerkeraad van Groningen-Zuid herinnerde aan de overeenkomst in artikel 79 der kerkorde, maar de schending naar artikel 79 goedkeurde met een beroep op de noodsituatie waarin die kerkeraad zich bevond omdat de instantie, die mede over de schorsing te oordelen had, oordeelde, dat er geen toereikende grond voor schorsing bestond.

Daarmede is de arbeidsovereenkomst zelf op losse schroeven komen te staan. Voortaan kan een kerkeraad een predikant schorsen onder artikel 79 en zonder artikel 79 schorsen en afzetten.

Een nog nieuwere methode om een dienaar des Woords aan de kant te zetten is dat een meerderheid of een minderheid van de kerkeraad „van achter zijn ontrouwe ambtsdienst heengaat”, en hem, al of niet met instemming van het kerkverband achteraf, in de kou laat staan.

On-Geestelijke middelen.

Reeds hierom dat ze een duidelijke schending zijn van de overeenkomst, met het: Uw Ja zij Ja en Uw Neen zij Neen.

On-Geestelijk ook omdat ze in strijd zijn met de belijdenis der kerk. Want in geval van het ontslaan van een dienaar des Woords tegen het in de kerkorde bepaalde, het wegorganiseren van een predikant wordt er ook een verkapt vorm van boete toegepast: al heeft de man tientallen van jaren de kerk gediend — hij staat zonder één cent pensioen aan de dijk, en is aangewezen op de barmhartigheid van anderen of op de zo verafschuwde... bijstandswet.

Een predikant verontschuldigde een en ander met het beweren, dat er voor zulke gevallen... geen regeling was.

Zou men de zaak dan niet alsnog regelen?

Inderdaad... er is geen regeling.

Maar Gods Woord is er wel.

En de belijdenis ook.

De belijdenis, die zegt dat de kerkelijke straf Geestelijk is.

Nog eens: 'Voorzienigheidje spelen'

Wanneer vroeger een zeer bekend journalist nog eens op een door hem besproken zaak terugkwam, dan geschiedde dat vaak met de inleidende formule: „Een lieve lezeres schrijft ons...”.

Het is ditmaal niet een lieve lezeres, maar een goede vriend. Hij vroeg ons om nadere toelichting van hetgeen we schreven in ons nummer van 9 februari.

De zaak is, dachten we, duidelijk.

We schreven over broeders, die hun kerk-scheuring rechtvaardigden door het zeggen, dat zij 'vanachter de ontrouwe ambtsdienst van de meerderheid des kerkerada's' waren heengegaan, niet zo zeer om zichzelf als wel om het behoud van hun kinderen. Zij rechtvaardigden hun breuk met, hun afscheiding van de ambtsdragers der gemeente niet daarmee dat het blijven onder de bediening des Woords en der sacramenten van deze predikant en het opzicht en tucht van deze ouderlingen voor hen zelf een onoverkomenlijke zonde en een dodelijk gevaar zouden betekenen, ongehoorzaamheid aan het: „Ga uit van haar, Mijn volk, opdat ge aan haar zonden geen gemeenschap hebt en van haar plagen niet ontvangt”, doch omdat zij vreesden, dat het blijven in de kerkgemeenschap, waartoe zij met hun kinderen behoorden, een dodelijk gevaar zou kunnen opleveren voor hun kinderen.

In hun nieuwe afscheiding, doleantie, vrijmaking of hoe men het ook noemen wil, zoeken zij blijkbaar de garantie voor een goede, schriftuurlijke kerkgemeenschap in de toekomst.

Dat nu is 'Voorzienigheidje spelen'.

Het zoeken van garanties voor de toekomst. IJdel gedoe.

Het is niet nieuw.

In de dagen van de vrijmaking hebben we soortgelijke dingen gehoord. Vernomen van broeders en zusters dat de vrijmaking voor hen niet nodig was: de leerbesluiten van de synoden zouden hen, tot rijpheid gekomen volwassenen, niet van het spoor der waarheid afbrengen, maar de kinderen...

Hoe is deze zorg ijdel gebleken.

Nauwelijks en nog geen vijftig jaren na de vrijmaking zijn onze vrijgemaakte kerken ten prooi aan een ongelofelijke en verbijsterende verwarring der geesten. Het synodalisme in de kerkregering viert hoogtij. Wat ds. G. Janssen in ons vorig nummer aanhaalde uit een catechisatiedictaat van de vrijgemaakte kerk van Amstelveen zou de mannen van de leerbesluiten van 1942, van de Toelichting en het Praeadvies doen blózen. Het uitrangeren van ambtsdragers en hele kerken en kerkelijke ressorten laat de schorsingen en afzettingen en de uitstoting van de kerk van Bergschenhoek ver achter zich. De vrijmaking van 1944 is geen garantie gebleken tegen kerkelijke verwildering in de toekomst.

Net zomin als de afscheiding van 1834 en de doleantie van 1886. Deze feiten als historische garanderen niets. Wie in die feiten als historische feiten roemt, roemt in ijdelheid.

De enige garantie voor de toekomst ligt niet in het verleden. Wat is er geworden van de eerste christelijke gemeenten, van de oude apostolische kerk, van de kerk der reformatie, van de kerken van de afscheiding, der doleantie, der vrijmaking?

Het is een doodgevaarlijke zaak gebleken op het verleden te bouwen. De enige garantie voor de toekomst is de belofte van God, de trouw van Christus, door ons geloofd naar de Schrift, door ons beleden in Zondag 21: „Dat de Zoon van God Zich een gemeente vergadert ten eeuwig en levend.”

De Zoon van God.

Bij Hem ligt de toekomst der kerk.

Daar behoeven wij niet voor te zorgen.

Aan ons slechts de taak in het heden te doen „wat onze hand vindt om te doen.” Dat ligt op een halve meter afstand. Blijven in het Woord. De HEERE dienen naar Zijn Woord. De broeders liefhebben. Gemeente van Christus zijn. Geloven wat ons in het evangelie beloofd wordt. Wandelen in de Waarheid des evangelies. En de Here der kerk aanroepen: Laat Uw werk aan Uw knechten gezien worden, en Uw heerlijkheid over hun kinderen.

Dat doende mogen we de toekomst aan de HEERE overlaten.

„Op de berg des HEEREN zal 't voorzien worden.”

heeft van een kerkenordening en van het kerkenverband, in hoeverre men kan spreken van de vrije kerk binnen kerkenverband. Bij de vrijmaking botsten de meningen t.a.v. de hantering van art. 31 k.o. Deze strijd blijkt tot in onze dagen ook, misschien wel: juist, in de vrijgemaakte kerken niet tot op de bodem uitgestreden te zijn. We hebben verzuimd deze zaak fundamenteel te onderzoeken. Een verzuim, dat ons op verlies van kerkelijke vrede komt te staan, telkens als praktische moeiten zich aandienen.

Zolang we ons de positie van de vrije kerk binnen kerkenverband niet tot op de Schrift toe indenken, — bij welke bezinning de kerkenordening dan wel eens buiten beschouwing kan blijven, wijl niet normerend —, gaan we door het spelletje te spelen van de pot en de ketel: we spelen dan Noord tegen Zuid uit, Groningen-Z. tegen Breda en Rijsbergen tegen Beverwijk en Baarn tegen Oegstgeest. enz.

C. P. Plooy

Voor wie is het Avondmaal ingesteld?

Los van dit vragencomplex is echter nog wel iets te zeggen naar aanleiding van het besluit van de Baarnse kerkeraad, waarbij meteen gezegd moet worden, dat uitvoering van dit besluit is opgeschort, vanwege bezwaren uit de gemeente. Het komt me voor, dat dergelijke besluiten ook niet zonder de gemeente genomen kunnen worden. Was dat in Baarn overwogen en had men daarnaar gehandeld, dan was althans voorkomen het onheil van publieke reacties en deining om deze zaak.

Intussen is de vraag: wie laten we tot het avondmaal toe, of liever nog: wie houden we daar van af? een vraag, die niet nieuw is. En praktisch heeft menige kerkeraad op dit punt, staande voor een concrete aanvraag, vaak vlak voor de avondmaalsdienst, de moeite van een weigering moeten afwegen tegen de verantwoordelijkheid voor toelating. Hoe vaak wordt dan niet een knoop doorgehakt op een wijze, die niet bevredigt? Men voelt zich vaak óf met „het boekje van de voorschriften” óf met de hartelijke begeerte van de vragende broeder of zuster in conflict gebracht. Niet ieder vrijgemaakt christen loopt permanent met een kerkelijk persoonsbewijs op zak. Ook zijn er soms niet-vrijgemaakte christenen in de avondmaalsdienst aanwezig, die mogen meezingen, meeluisteren, meeblijden, meeoferen, meebidden, maar van het avondmaal afgehouden worden.

Voor wie is het avondmaal eigenlijk ingesteld? Alleen voor vrijgemaakte gereformeerde gelovigen? Neen, voor allen, die... en leest u het dan maar verder na in antw. 81 H. Cat. En wie mag de kerkeraad niet toelaten tot het avondmaal? „Die zich met hun belijdenis en hun leven als ongelovige en goddeloze mensen aanstellen”, antw. 82 H. Cat. Aanstellen, duitse tekst erzeigen, lat. declarare. Dat zal toch wel betekenen: duidelijk als zodanig uitkomen.

De kerkeraad oordeelt niet over het innerlijk. Vandaar de voorbereidingspredikatie en de waarschuwing van de hypocrieten. Wat dat betreft gaat elke avondmaalsganger onder eigen, persoonlijke verantwoordelijkheid. De verantwoordelijkheid van de kerkeraad gaat niet verder dan de tafel des Heren te vrijwaren van de ontheiliging door openlijk ongelovige en goddeloze mensen.

Maar... die van „buiten” komen kennen we niet?

Men moet ook geen mensen tot het avondmaal laten komen, die men niet kent. Maar om wat voor soort „kennen” gaat het hier?

Als we b.v. bij en na een begrafenis eens een gesprek hebben met mensen, die niet bij onze kerk horen, dan hebben echte christenen gauw genoeg door of ze met een echte christen spreken, een broeder in het geloof, een broeder in Christus. Zó moet een kerkeraad hen „kennen”, die van „buiten” zijn en vragen te mogen deelnemen aan het avondmaal.

Maar hun leven dan, hun wandel, — daar weten we toch niets van?

Soms wel, soms niet. Als ze in ons dorp of in onze wijk wonen, weten we wellicht wel wat van hun leven. En als ze ook geografisch

Open Avondmaalstafel?

Vrije kerk op mars?

Het besluit van de Baarnse kerkeraad over de openstelling van het avondmaal voor ieder, die de Here vreest heeft nogal wat stof doen opwaaien. Het was te verwachten, dat prof. Kamphuis in Baarn „de vrije kerk op mars” ziet, zoals de titel luidt van zijn artikel over deze zaak in „De Reformatie” van 18 november. Maar hoe zal een open oor kunnen vinden de kritiek van iemand, die als één der eersten met de predikant van Baarn het avondmaalslaken doorgesneden achtte te zijn? Zulk een publieke constatering komt slechts een kerkeraad toe, maar niet een gemeen lidmaat der kerk, bovendien nog van een andere kerk dan de beschuldigde. Als dan ook juist uit deze hoek de aanklacht komt van „subjectivisme”, wie denkt dan niet aan het gezegde van de pot en de ketel? Daaraan doet trouwens de kritiek van prof. Kamphuis gedurig denken. Als de Baarnse kerkeraad de avondmaalsgang voor de eigen verantwoordelijkheid laat van degene, die aangaat, en prof. K. wijst dan op de verantwoordelijkheid van de kerkeraad, die de wacht bij het avondmaal heeft te betrekken, wie denkt dan niet aan de schorsing van ds. A. v. d. Ziel door diens kerkeraad „in eigen verantwoordelijkheid”, terwijl de kerkenordening zo duidelijk zegt, dat slechts twee kerkeraden die verantwoordelijkheid kunnen dragen? En als prof. K. nu

de Baarnse kerkeraad herinnert aan de binding aan art. 87 (geen kerkeraad zal op zijn eigen houtje enig art. van de k.o. mogen veranderen, maar elke kerkeraad is verplicht de art. van de k.o. naarstig te onderhouden), dan vragen we maar weer: hoe verdraagt zich dit met de schorsing van ds. A. v. d. Ziel?

De vrije kerk is als we goed zien al veel eer en langer op mars. In Groningen-Z. en in Beverwijk en in Amstelveen en in Oegstgeest enz., waar ook maar men wegloupt van zijn predikant of kerkeraad of zich daarachter laat wegroepen en in „doleantie” ging, zonder de regels van het kerkelijk samenleven in acht te nemen.

De vrije kerk is al lang op mars in Rijsbergen, waar men op enkele punten eigen gemeentezaken regelt met terzijdestelling van de kerkenordening.

Maar de vrije kerk is ook op mars, als ergens in Nederland een kerkeraad het besluit neemt voorlopig geen enkele predikant van een zusterkerk meer uit te nodigen tot de prediking, terwille van de rust in de gemeente.

Een kerk kan nl. de vrijheid nemen om ruimer te worden dan de regels van het kerkelijk samenleven strikt toelaten, maar ook om enger te worden. In beide gevallen zien we de vrije kerk op mars.

Het zal afhangen van de opvatting, die men

van „buiten” komen, och, dan weten we evenveel van hen als we van elkaar weten in een grote stadskerk als Enschede b.v., dat wil zeggen: even weinig. Toch zal het dienstig kunnen zijn als dan „getuigen” kunnen helpen. b.v. familieleden of kennissen van de betrokken persoon, die bij de eigen gemeente horen en voor hem of haar instaan.

Misschien willen we ook eens overwegen, dat ook het weigeren en afstoten van een gelovige van de tafel des Heren een verantwoordelijke zaak is.

Als ook, dat b.v. tegenover syn. gereformeerden en chr. gereformeerden door ons nimmer de toegang tot het avondmaal ontzegd is. Wel andersom, althans wat de syn. gereformeerden betreft.¹⁾

De kerkenordening

„Men zal niemand ten avondmaal des Heren toelaten, dan die naar de gewoonte der kerk, tot welke hij zich voegt, belijdenis der gereformeerde religie gedaan heeft, mitsgaders hebbende getuigenis van een vrome wandel, zonder welke ook degenen, die uit andere kerken komen, niet zullen worden toegelaten”.

Zo bepaalt art. 61 van onze kerkenordening.

Met die „andere kerken” zullen wel kerken bedoeld zijn, met welke men in verband leeft. Dan heeft de k.o. dus niets bepaald over de toelating van „gasten”, gelovigen uit andere dan de eigen gemeente of de zusterkerken.

De kerkenordening heeft niet alles geregeld. Gelukkig niet. Ze heeft de gewone gang van zaken geregeld. En verder, voor speciale gevallen, laat ze veel over aan de vrijheid der kerken.

Zo geldt art. 61 voor intern gebruik, in eigen gemeente.

Daarmee is niet gezegd, dat ook buiten onze kerken geen gelovigen zijn, die daar belijdenis gedaan hebben van de gereformeerde religie. En een vrome wandel hebben.

Onderhouding van art. 61 k.o. betekent dus niet dat nimmer gelovigen van buiten tot de avondmaalvierende gemeente kunnen worden toegelaten.

Hoewel de k.o. dat niet regelt, zijn er door kerkelijke vergaderingen dienaangaande wel eens bepalingen gemaakt. Dr. F. L. Bos vermeldt in zijn „De Orde der Kerk”, p. 227 bepalingen van synodes van Enkhuizen, 1573, Groningen, 1613, en Utrecht, 1888. Wie van elders komende deel wil nemen aan het avondmaal dient een schriftelijk bewijs van zijn dominee of kerkeraad te kunnen overleggen, dat hij gerechtigd is tot deelname. Ook kan genoeg genomen worden met het getuigenis van betrouwbare leden van de avondmaalvierende gemeente, die de aanvrager kennen.

De synode van Leeuwarden, 1920 hield zich bezig met avondmaalvieren in stichtingen. Ze besloot, dat ook verpleegden, die niet tot een geref. kerk behoren, kunnen worden toegelaten, als ze tijdig zich gemeld hebben, en ze in eigen kerk gerechtigd zijn tot het avondmaal te komen; ze dienen verder in de grondstukken der christelijke religie met ons overeen te stemmen en onberispelijk van wandel te zijn; ook moeten ze bereid zijn, zolang ze als gasten deelnemen aan het avondmaal, zich te onderwerpen aan het toezicht van de kerkeraad.

Lezer, let op de uitdrukking: de grondstukken der christelijke religie.

In 1920 kon een synode van de Geref. Kerken zo nog rustig spreken. Tegenwoordig wordt wie zo spreekt voor ongereformeerd uitgekret. En wordt hem verweten de geref. belijdenis disputabel te stellen. Stelde de synode van Leeuwarden, 1920 de belijdenis van de Geref. Kerken disputabel, toen zij voor toelating van gasten uit andere christelijke kerken minder eiste (overeenstemming in de grondstukken der chr. religie) dan van eigen lidmaten, zie art. 61 k.o. (belijdenis van de geref. religie)?

Rutgers

Prof. dr. F. L. Rutgers heeft eens een advies moeten geven aan de miss. pred. te Djokjakarta over toelating van gasten tot het avondmaal. Wel te verstaan van niet-geref. kerken. Rutgers geeft een breed advies (Kerkel. Adv. II, p. 159-166), dat hierop neerkomt: elk geval op zichzelf behandelen met vasthouding aan 3 punten:

1. de aanvrager moet in eigen kerk zijn toegelaten tot het avondmaal;
2. zijn wandel dient onbesproken te zijn;
3. zijn geloofsovertuiging moet overeenkomen met de christelijke geloofsbelijdenis gelijk die voor de toelating tot het H. Avondmaal in de Catechismus onzer kerken nader ontwikkeld is.

De vraag kan rijzen, wat R. hier bedoelt met „de christelijke geloofsbelijdenis”. Valt die voor hem samen met heel de Catechismus? Zelfs in dat geval zou hij nog 2 van de 3 formulieren van enigheid buiten beschouwing laten. Maar het antwoord vinden we in een volgend advies, ook aan de miss. pred. van Djokjakarta. De vraag was nu: mag in de kring van een conferentie avondmaal bediend worden? De vraag is verder: zo ja, kunnen dan worden toegelaten allen, die instemming betuigen met de 12 art. van de apostolische geloofsbelijdenis en wier wandel daarmee overeenstemt? Rutgers ziet geen bezwaar, als de avondmaalsviering uitgaat van de geref. kerk en onder haar opzicht geschiedt. (Het lag nog even ingewikkelder, omdat toen, 1904, in Djokjakarta nog geen geïnstiteerde kerk was, alleen maar de miss. pred. die namens de geref. kerk van Amsterdam optreedt). R. vindt het niet nodig als voorwaarde voor toelating instemming te vragen „in alle stukken der leer met de geref. belijdenis” maar hij acht het onvoldoende te volstaan met de instemming met de 12 artikelen. Hij wil daarbij stellen: de 12 artikelen, gelijk die nader ontwikkeld worden in de Heid. Cat. of in een ander kerkelijk belijdenisschrift, dat voldoende waarborg geeft voor overeenstemming in de grondslagen van de chr. belijdenis.

R. vond de zaak zo belangrijk, dat hij niet op eigen verantwoordelijkheid heeft geadviseerd, maar na overleg met en met instemming van de kerkeraad van Amsterdam. (Kerkel. Adv. II, p. 186-191)

Onze conclusie kan dus zijn, dat Rutgers voor toelating van gasten tot het avondmaal voldoende vond instemming met de 12 artikelen, zoals die worden verklaard in de Catechismus, zondag 7-23.

Meer is een chrsten ook niet nodig te geloven, dan al wat ons in het Evangelie beloofd wordt, wat ons de Artikelen van ons algemeen en ongetwijfeld christelijk geloof in een hoofdsom leren. (Zondag 7.)

Dat zijn niet de artikelen van onze N.G. Belijdenis. Ook niet de 3 Formulieren van enigheid. Maar de 12 artikelen.

Instemming daarmee, en dan naar de schriftuurlijke verklaring van de Catechismus, is kenmerk van de ware christen. Zelfs zijn de 3 Formulieren van Enigheid niet te vinden onder de in art. 29 N.G.B. opgesomde kenmerken van de ware kerk.

Bouwman

Van prof. dr. H. Bouwman horen we in zijn Geref. Kerkrecht, II, p. 390-1 geen ander geluid. Het principe, zoals dat in art. 61 k.o. neergelegd is, wordt duidelijk gesteld, maar in de toelating van „vreemdelingen” is de geref. kerk altijd soepel geweest. Luthers, die zich ophielden in plaatsen waar geen lutherse kerk was, werden als gast toegelaten aan het avondmaal. Christenen uit de herv. kerk, die vanwege hun zwakheid maar niet konden breken met de herv. kerk werden soms aan het avondmaal bij de gereformeer-

den toegelaten, hoewel zij dan wel gewezen werden op de abnormale situatie en aangespoord werden tot kerkelijke trouw.

Zo was de praktijk bij de gereformeerden. Fortiter in re waren ze toch doorgaans suaviter in modo.

Naar de aard der broederlijke liefde nemen we aan dat de Baarnse kerkeraad niet anders bedoelde dan een deur open houden, die in de praktijk altijd al open gestaan heeft in de geref. kerken.

Dan behoeven niet direkt kreten geslaakt te worden van „remonstrants”, of afschaffing van de kerkenordening of einde van het geref. christendom.

Kerkelijke verwarring

Daar komt echter nog iets bij. En dat is de kerkelijke verwarring. Die kan enerzijds ons aansporen tot de uiterste voorzichtigheid, maar anderzijds maatregelen als van de Baarnse kerkeraad verklaren, en soms noodzakelijk maken.

Een analoog geval hebben we in Ulrum, 1833, toen na lang wikken en wegen de kerkeraad van ds. De Cock besloot gehoor te geven aan de aanvraag van de doop van kinderen uit andere gemeenten. Dat was tegen de regels voor het kerkelijk samenleven in. De kerkelijke verwarring nam er door toe. Maar er voltrok zich dan ook een scheiding.

Ook in onze dagen: kerkelijke verwarring. Ook nu: een scheiding is bezig zich te voltrekken. En dan gebeuren er onregelmatigheden.

Dat is een heel ander geval, dan we boven bespraken uit de praktijk van de geref. kerken in het verleden.

We weten niet wat in de naaste toekomst nog kan gebeuren. Het is mogelijk, dat aan beide kanten van de scheurlijn er hier en daar streekgemeenten moeten gevormd worden. Daar is uiteraard niets op tegen (afgezien van de scheuring, waar alles op tegen is!) Maar dan stellen broeders en zusters uit andere plaatsen zich ook onder opzicht en tucht van de kerkeraad in Baarn, als ook daar zo'n streekkerk zou ontstaan. En dan is de avondmaalviering vanzelf geregeld. Maar zolang iemand nog lid is van een andere kerk, onder opzicht en tucht van die kerkeraad staat, moeten we wel weten wat we doen, als we dezulken toelaten tot onze avondmaalviering. Zulke broeders en zusters hebben een zaak, een twist met hun kerkeraad. Staan ze daar recht in? Zijn ze daarin lankmoedig en zachtmoedig? Bewaart de liefde hun hart voor boosheid? Hoe licht struikelen we in de kerkelijke strijd. Hoe licht schiet een wortel van bitterheid op? Hoe makkelijk zoeken we dan het avondmaal met gelijkgezinden. Dit geldt uiteraard naar beide zijden.

Open tafel? Neen, geen Avondmaal zonder tucht en toezicht. Die toegaan hebben hun eigen verantwoordelijkheid, maar de kerkeraad ook. En een kerkeraad, die staat in één van de brandpunten van de kerkelijke verwarring, moet juist vanwege die strijd, waar zoveel „vlees en wereld bijkomt” voorzichtig zijn. Die de Here vrezten haasten niet.

¹⁾ Wat weet een kerkeraad trouwens ook van hen, die zonder attestatie uit andere kerken „overkomen”? Zij worden toch aanstonds toegelaten tot het Avondmaal.

Over damwild gesproken

Weet u, hoeveel soorten damwild in ons land voorkomen? — Twee. Ja, dat antwoord is goed; maar verder? — Mannetjes en vrouwtjes. Goed, maar verder? — Grote en kleine. Goed, maar verder? — Jonge en oude. Goed, maar verder? Weet u het niet?: wilde en tamme.

O ja, wilde en tamme.

Want het damhert (cervus dama) is uit de subtropische streken geïmporteerd, en wel als parkhert. De engelse naam, spanish deer, wijst al naar het zuiden. De uit parken ont-snapte exemplaren hebben op de Veluwe een heel damwildbestand opgebouwd. Het wordt bejaagd, maar er wordt altijd over gekibbel. De jagers willen het als jachtwild handhaven; de overheid wil het uitroeien.

In het Deerlerwoud, onlangs door de vereni-

ging Natuurmonumenten aangekocht, zwerven zo'n 150 dammen. Vrijwel volkomen wild, zij het binnen raster. Maar meestal zijn de damherten in veel kleiner parken ondergebracht. En zolang ze veilig opgeborgen blijven, kunnen de ambtenaren slapen. Maar zó zijn er wat ontsnapt, of de kat zit in de gordijnen.

Er is namelijk een heersende stroming, bijzonder in daartoe door de regering gemachtigde kringen, die het damhert ziet als een vreemde eend in de nederlandse bijt. Het damhert, zegt men daar, hoort hier niet, is niet inheems, heeft geen burgerrechten, behoort mitsdien te worden „afgeschoten”. Treft een jager per ongeluk een damhert in zijn veld, dan tien tegen een dat hij zó maar een afschotvergunning krijgt.

Maar er is een andere stroming: die van de

jagers. Deze zien het damhert, zelfs het voorheen tamme, zich verbaasd goed aanpassen aan de mogelijkheden van het landschap, en zien er een sierlijk stukje fauna in: mooi om te bekijken, moeilijk te bejagen. Alleen al de gracieuze galop van de dam is een lust voor het oog. Hij kan namelijk vluchten als de andere hoefdieren, in wisselgang; maar hij kan ook vluchten met vier poten tegelijk van de grond, waardoor hij sierlijke stijve sprongen maakt, met de staart en de kop omhoog. Deze laatste gang is bijzonder elegant en speels; een gang, die hij in elk geval in de bronsttijd graag aanneemt, en die even snel is als de gewone vlucht. Kortom, de dam is een prachtig en jaagbaar stuk wild, dat onze landschappen moest blijven sieren.

Toegegeven: de dammen zijn plagerig en aggressief tegenover ander wild. Ze kunnen zich onbehoorlijk gedragen: alles vernielen, wat hun krachten uitdaagt. Daar staat tegenover, dat het damhert sedert verscheidene eeuwen nederlandse papieren heeft. Hetgeen van alle betrokken ambtenaren niet kan worden nagezegd. Om maar te zwijgen van de geheel andere bejegening, die de moeflon ondervindt!

—o—

De dam, laten we dus even zeggen ons parkhert, is in grootte ongeveer het gemiddelde tussen het edelhert en de ree. Zijn kleur kan variëren van zandgeel via oranje, bruin en oker, tot zwart. Zijn huid is meestal gepappeld, dat is met ronde contrasterende vlekjes versierd. Het dier heeft een staart, die omlijst is met twee witte stuitvlekken, vormende de spiegel. Het staat rank op zijn lopers, heeft bewegelijk gehoor en een altijd werkzame windvang. De man draagt een groot deel van het jaar een gewei, dat zo groot kan worden als van een middengroot edelhert. Er is echter geen sprake van stangen en einden, als bij het edelhert. Bij de dam vergroeiende deze versierselen tot zogenaamde schoffels, als bij eland en rendier. In de jacht spreekt men dan ook van de schoffelaar, in het Duits van de Schaufler. Alleen de oogtakken, dat zijn de takken die boven het voorhoofd hangen, blijven een eigen staantje voeren.

D. W. L. Milo

De dammen houden van gezelligheid, ze vormen bij voorkeur roedels en gaan zelden of niet solitair. Dit gaat zo ver, dat wilde dammen soms nachten lang om een raster zwerven, waarbinnen tamme herten. Ik herinner me enkele gevallen van dit soort.

Binnen de Mythstee, een landgoed van veertig bunder, bevond zich een roedel van zo'n twaalf stuks dammen, dat vrijwel als wilde dammen leefde. Bij tijden verschenen er echte wilde dammen, die een paadje uitsleten aan de buitenzijde van het raster. Gelijktijdig werd dan aan de binnenkant een paadje uitgesleten van meelopende dammen, die nadere kennismaking zochten.

Bij een vriend waren verscheidene dammen uit een hertenkamp uitgebroken. Een enkele werd gevangen (vraag niet met hoeveel list) — enkele werden doodgeschoten vanwege de aangerichte schade aan de landbouwgewassen. De rest wist zich schuil te houden in het ongeschikte landschap. Totdat eindelijk, volle twee jaar na de ontsnapping, een hinde terugkeerde naar het oord van haar gezellige jeugd en zich — na veel vergeefse pogingen — weer liet insluiten!

En bij ons eigen hertenkampje, waarin onder meer de jonge Julia met haar Romeo rondhuppelt, kwam vorig jaar met bronsttijd enkele malen een wilde dambok op bezoek. Helemaal van de Elspeter Struiken. Vijf kilometer ver had hij blijkbaar de bronstgeuren geroken. Julia was compleet confuus van deze wilde belangstelling. Om van Romeo maar te zwijgen.

—o—

U weet dus, dat het damhert bejaagd mag worden. In het algemeen bejaagt men (althans in ons land) uitsluitend eetbaar wild. (De vos en het roofwild laten we even terzijde; daar is wel een ander excuus voor.) Nu is het vlees van het damhert ook inderdaad goed eetbaar. Het is echter vet en zoet — niet te vergelijken met reebout. Maar het wordt al eeuwen lang gegeten.

Wist u, dat de Bijbel ook spreekt van hertebout? Dat vindt u in Deuteronomium 14, waar de dam onder de eetbare (= reine) dieren vermeld staat. De statenvertalers hebben de dambok (in het hebreuws jachmoer) niet herkend, maar voor een wilde buffel aangezien. Wisten zij veel? De vertaling van het N.B.G. spreekt zelfs van een antilope. Maar ook die is er naast, zegt Van Deursen. U komt het hert ook tegen bij de offer-voorschriften in Deut. 12 : 15, 22. Vlees, dat buiten de offerplaats geslacht werd, mocht gegeten worden, mits zonder eigenwillig religieus ritueel: als de jachtbuit van gazel en hert.

Dan komt u de dam nog eenmaal tegen in 1 Kon. 4 : 23. Daar wordt immers het dagelijks hofmenu opgesomd van koning Salomo? Welnu, in die kolossale stoet loopt ook het damhert mee. De Statenvertaling sprak weer categorisch van buffel — maar theologen hebben nu eenmaal meer met buffels gemeen dan met het snelvoetige, speelse en ranke damhert. Vergeef het ze maar.

—o—

Maar keren wij terug tot ons damhert.

Zijn agressie ten aanzien van ander wild is bekend. Het heeft een barbaars ruwe aard. De bosbouwschade van „herten” wordt dan ook graag op de rekening van het damhert geschreven. Eens beleefde ik een staaltje van strijdlust van deze dieren. Luister.

Op de juist genoemde Mythstee was iets bijzonders gebeurd. De omheining was beschadigd, prikkeldraad gebroken, ijzeren palen kromgebogen, en er hingen handen vol bebloed haar aan het gaas. Vermoed werd, dat een stel varkens was ingebroken.

Maar dit kon niet juist zijn. Het haar had niet de gespleten punt van het varkenshaar, en het rook eerder naar hert dan naar varken. Ook was er niet in- maar uitgebroken: de prenten van twee edelherten werden buiten het raster zichtbaar. Twee edelherten, die met veel tumult naar buiten waren getuimeld, hadden zich daarna waardig en kalm verwijderd. Ze waren er dus uitgegoot. Hoe verder?

Lang gezocht. En ja, daar werd de plek gevonden, waar de twee stuks roodwild gemakkelijk een sprong in het reservaat hadden genomen. Eenmaal binnen werden ze — zo liet zich reconstrueren — warm ontvangen door de dammen, die daar thuis waren en geen indringers gedoogden. En nu boften de edelherten niet. Want hoewel sterker en zwaarder dan damwild, ze liepen zonder gewei, terwijl de dammen hun tooi nog volop droegen (midden april). Er moet dus een belangrijk gevecht zijn geleverd, waarbij de edelherten half over half door het raster waren geknakt.

—o—

Nog een verhaal over die Mythstee, uit de jaren dat ik nog ondeugend was. Eens kwam ik er langs fietsen, op een zondagmiddag. Het fietspad was versperd. Een groepje vakantiegangers stond tegen het raster geplakt: ze hadden echte hertjes gezien en waren er opgewonden van. Voor ik erop bedacht was hoorde ik mezelf zeggen: die zijn hier altijd op zondagmiddag te zien van vier tot zes uur. Waarop de gasten juichten: fijn, de volgende zondag zijn we hier ook nog!

Ik heb de volgende week maar een andere weg genomen.

Belangrijke mededeling

Voor de brochure van ds. Visee over de kerkscheuring in Kampen — ze bevat 160 pagina's — bleek zeer grote belangstelling te bestaan. Reeds twee drukken zijn daarvan verschenen en nagenoeg uitverkocht. Enkele broeders in den lande namen nu het initiatief een goedkope verspreidingseditie te doen vervaardigen. Van deze goede uitgave worden de exemplaren tegen zeer lage prijzen beschikbaar gesteld. En wel voor de volgende:

1 ex. voor f	1,80
5 ex. voor f	8,—
10 ex. voor f	15,50
25 ex. voor f	37,50
100 ex. voor f	140,—

Met het oog op de bepaling van de definitieve oplage is SPOEDIGE bestelling gewenst. Men bestelle liefst per giro en wel op girorekening no. 87 37 29 ten name van B. v. d. Kooi, Hendrik van Viandenstraat 26, Kampen.

Het Comité

TE BERDE

Ons land is rijk aan politieke partijen. In de Tweede Kamer vinden we leden van de K.V.P., P.v.d.A., V.V.D., A.R.P., C.H.U., D'66, B.P., C.P.N., P.S.P., G.S.P. en G.P.V. Als wij er geen vergeten hebben, dan zijn dat er wel geteld elf en dan zijn de partijtjes, die niet in de Kamer „vertegenwoordigd” zijn er nog niet bijgeteld. Als we ons land in dit opzicht vergelijken met het buitenland, dan is Frankrijk, vooral het prae-Gaullistische, onze meest geduchte concurrent en dat is geen aanbeveling.

Deze vele partijen en partijtjes werken — zo zegt men — een harmonieuze samenwerking niet in de hand en dat geldt zowel voor de samenwerking onderling als ook voor die met de regering. Als er minder partijen waren, zou er minder geschipperd behoeven te worden, dan zouden ook minder sprekers tijd vragen om de standpunten van hun fracties naar voren te brengen en tot slot zou de kabinetsformatie minder tijd vragen. In deze redeneertrant zou er nog meer te zeggen zijn, men leze of hore elders verder.

Het is uit het bovenstaande wel duidelijk dat ons land gebaat zou zijn bij een grote uitverkoop van partijen. Vooral de grote partijen — en dat is begrijpelijk — zijn hier voorstanders van en de kleine partijen — en dat is eveneens begrijpelijk — lopen minder hard. We zouden haast zeggen: ze hebben er geen tijd voor om hierover veel te denken, want ze hebben hun handen al zo vol. Met deze opmerking gooien we nog een grotepartijknuppel in de Kamerhof naar de kleine partijen die niet in staat zouden zijn op alle terreinen waarmee de staat bemoeienis heeft, de regering het juiste tegenspel te geven.

Het is bekend dat de staatscommissie die zich met de bestudering van dit onderwerp bezighoudt, (naar alle waarschijnlijkheid) aan de regering zal adviseren een zodanige verandering in de kiesdeler aan te brengen, dat voortaan uitsluitend partijen met een bepaald minimum aantal Kamerleden (meerv.) in de Staten-Generaal „vertegenwoordigd” kunnen zijn. Momenteel is de regel dat de kiesdeler bepaald wordt door het aantal uitgebrachte stemmen te delen door het aantal te bezetten zetels met dien verstande, dat de eerste zetel in ieder geval voor 100% gedekt moet zijn (Laning kwam indertijd 7 stemmen te kort voor zijn le zetel). De heren Jongeling en Verbrugh met het G.P.V. hebben hier en daar reeds hun protest laten horen en dat is begrijpelijk, immers het G.P.V. staat het eerst op de nominatie om te verdwijnen. Hun protest zal gauw uitgelegd worden als een „oratio pro domo”, als een verdediging van eigen huisje.

Eerlijkheidshalve moeten we opmerken dat voorstellen om met de kiesdeler te gaan manipuleren bij verschillende partijen reeds voor het ontstaan van het G.P.V. als worsten aan de zoldering hingen.

Wat hiervan te denken? Ter vermindering van misverstand stellen we voorop dat wij noch lid van het G.P.V. zijn, noch er in stilte mee sympatiseren. Wij zijn tegenstanders van ieder „gefrunnik” aan de kiesdeler. Ons bezwaar is dat met iedere correctie op de kiesdeler, men zich op een hellend vlak gaat begeven waar alleen een bergafwaartse beweging mogelijk is. Stel dat de wetgever, d.i. Kroon plus St.-Gen., bepaalt dat er geen kleinere partijen met minder dan drie Kamerleden in de St.-Gen. „vertegenwoordigd” mogen zijn, welk principieel bezwaar bestaat er dan om deze drie te veranderen in vier, zes of negen?

Ons 2e bezwaar is dat een gekorrigeerde kiesdeler de democratie niet ten goede komt en dat niet alleen vanwege de minder tot zijn recht komende invloed van het volk op de regering, maar ook vanwege het feit dat er nu minder dan voorheen rekening gehouden kan worden met de onbekende minderheden. Ons derde bezwaar is dat op deze wijze de vandaag zo voorgestane duidelijkheid juist minder wordt. We krijgen in de Kamers een mooie partij-voorgevel, maar in het partijhuis groeperingen.

Mag de huidige partijsituering verre van ideaal zijn, de rechtsregels t.a.v. de kiesdeler zijn in ieder geval juist. Gaat men in de toekomst de kiesdeler corrigeren dan krijgen we niet alleen onjuiste partijbeelden, maar ook nog beroerde rechtsregels. Westerhuis

INGEZONDEN

„Eén is uw Leidsman”

In „de Spiegel” van 28 nov. jl. staat te lezen een interview met prof. Kamphuis. Deze is, „na inzage, akkoord gegaan met vorm en inhoud”.

In het inleidend gedeelte staat o.m.:

„Hij is, lang voor zijn benoeming tot hoogleraar, wel vaak de nieuwe leider der vrijgemaakten genoemd. Tegenstanders beweren zelfs dat fanatici hem in zijn studententijd al tot „toekomstig leider” bestempelden. Kamphuis heeft als hoogleraar inderdaad een leidende stem in de vrijgemaakte kerken gekregen, tot ongenoegen van een bepaalde meningsgroep die wat minder kerkrechtelijk en wat meer gevoelsmatig denkt.”

Het leiderschap in de kerk van de Here Jezus Christus is principieel contrabande.

Dat is geen kwestie van minder kerkrechtelijk en meer gevoelsmatig denken, maar van eenvoudige gehoorzaamheid aan de Heilige Schrift.

Fouten die (kerk)„leiders” maken, zijn doorgaans navenant met de grootte van hun gaven.

Niemand, ook geen dominee noch professor, heeft het recht om de broeders aan zich te binden. Of hij nu een naar voren geschoven dan wel een zichzelf opgeworpen „leider” is. Dat maakt niet het minste verschil. Allen zijn wij door het geloof alleen aan de Here Christus gebonden en daarom ook aan elkaar verbonden. Aan niets of niemand anders!

Prof. Kamphuis heeft stevast nagelaten, de „Open Brief” met het Woord Góds te bestrijden. Tegenover de kerkeraad van Kampen, heeft hij op diens verzoek dit zelfs pertinent geweigerd om te doen.

Desondanks is hij van metaan begonnen en gaat hij daar tot op vandaag mee door, om als „leider” de broeders **aan zich te binden**. Om ze weg te roepen vanachter de **zijns inziens** ontrouwe kerkeraden. En daarmee het vergaderingswerk van de Here Christus tegen te staan door zijn vergaderactie. En hoe goed hij het wel mag bedoelen, om Gode op deze wijze „een dienst te bewijzen”, dit is een zeer ongeoorloofd wijl verfoeilijk bedrijf waarvan hij (en al zijn medestanders) zich haastig dienen te bekeren.

Ook bij een serieuze intentie van de bedrivers, duldt de Here Christus geen „concurrentie”, in welke vorm.

Daarom is het zo gezien ook geen vraag, achter wie men per slot van rekening gaat; als Wiens slaaf men zich uiteindelijk in dienst stelt.

„Achter Hem aan”; daarover sprak in Wormerveer b.v. op 10 november jl., prof. J. Kamphuis, (blijkens het bericht in het Geref. Gezinsblad van 7 nov. '67).

Maar achter wie gaat deze professor in het kerkrecht c.s. in werkelijkheid aan? Achter zijn inzichten en visies helaas zó doende! En erger nog.

Evenwel „Gij zult u niet rabbi laten noemen; want één is uw Meester en gij zijt allen broeders. . . . Laat u ook geen leidlieden noemen, want één is uw Leidsman, de Christus. De Beknopte Commentaar tekent hier bij deze verzen (Matth. 23 : 8-10) aan:

„Jezus waarschuwt hier niet tegen het ambt of het voorgangerschap in de gemeente (vgl. 16 : 19; 18 : 18 e.a.), doch tegen het zoeken en geven van eretitels, die den hoogmoed strelen en de eer van God en Christus roven.”

En blijkens vers één, zegt de Heiland dit óók tot **Zijn discipelen**. Kennelijk waren ook zij daarvoor niet immuun.

Kerkscheuring is even zo waanzinnig als zondig. Ds. Joh. Jansen zegt er van:

„**Openbare scheurmaking** wil zeggen: dat men om ondergeschikte punten van eeredienst of kerkregering scheuring in de kerken veroorzaakt. Kettters dwalen in fundamentele leerstukken, maar scheurmakers (schismatici) verbreken om ondergeschikte punten de gemeenschap der kerk.” (Korte Verkl. v. d. K.O.)

Aan het Woord van God alleen hebben wij ook het kerkbeleid van de leider Kamphuis c.s. met zijn volgelingen, te toetsen en daarnaar te beoordelen! Of Christus werkelijk vooraan gaat. Niet alleen in hun zégen, maar ook bij hun daden. Bij wat zij metter-

daad doen in de kerk van de Here Christus. Dat is doorslaggevend, voor u en mij, voor allemaal!

Verwarring, hetze en geknoei in de kerken bewerkt de verdeeldheid in het lichaam van Christus, dat is Zijn gemeente.

Over de gevolgen van deze heilloze handelingen behoeven wij niet te speculeren. Niemand hoeft vandaag hieromtrent nog in het onzekere te verkeren. De eerste vruchten, successen (excessen) zijn al concreet zichtbaar geworden. Prof. Kamphuis maakt school, maar niet in de wet en het recht van de kerk des Heren.

Zien prof. Kamphuis en zijn medestanders dan werkelijk niet dat zij door aan hun inzichten vast te houden en die in de praktijk door te drijven, zij het werk des Heren trachten te breken, wat immer een hopeloos onmogelijke strijd is. Niettemin hanteert hij het breekijzer, waartoe hij de „Open Brief” gebruikt, perfect. Inplaats van zich door veel daarin te laten gezeggen, gaat hij te vuur en te zwaard te keer als een bezetene, om zijn „tegenstanders” te ontmaskeren en te verslinden. De „Open Brief” een **kettters** geschrift? Waar haalt men de euvele moed vandaan? Dit komt uit de koker van zijn gehoorzamevazallen-broeders te Broek op Langendijk, in hun brief aan de classis Alkmaar-Zaandam, volgens het Geref. Gezinsblad van 6 nov. jl. Zij zeggen: dat door de predikant van Wormer, ondertekenaar van de „Open Brief”, toe te laten op de vergadering van de classis, deze haar karakter van een **gereformeerde classicale** vergadering verloochend heeft. Zij schrijven verder:

„Zulks doende hebben deze vergaderingen „de valse leringen en dwalingen, die door ketterse geschriften zeer toenemen”, naar art. 55 van de K.O. terecht stelt, niet weerhouden, maar, integendeel, ruim baan gegeven.”

Nogmaals kettters geschrift? De bewijslast rust bij prof. K. en de zijnen. Als zij nu maar eens de eenvoudig nuchtere regel honoreerden, dat beweren en bewijzen twee zijn. Dan konden wij verder komen, in het goede spoor. Nu neemt de chaos hand over hand toe en wordt de ravage almeer compleet. Moet dat voortduren tot de getrouwen in de hoek der vervolging worden gedreven ter slachting, of tot Christus wederkomt?

R'dam-12, 6 dec. '67.

S. van Wouwe

(Van redactie-wege bekort)

N.a.v. het ingezonden stuk in dit blad van 9 februari 1968 betreffende de uitnodiging voor een conferentie waar dr. F. A. Schaeffer zal spreken te Wassenaar, merk ik op, dat een blad, dat pretendeert te zijn tot opbouw van het gereformeerde leven, niet zonder commentaar mag opnemen een uitnodiging tot een kerkdienst, waarin dr. Schaeffer zal voorgaan, aangezien de **HEERE** roept tot de Kerkdiensten, die belegd worden door de Raad van De Gereformeerde Kerk te Wassenaar in gebouw Excelsior, Schoolstraat 11 te Wassenaar.

Op D.V. 25 februari a.s. vangen de diensten aldaar aan: 9.00 en 15.00 uur.

C. J. Breen, v.d.m.

Consulent van De Gereformeerde Kerk te Wassenaar.

BOEKBESPREKING

Dr C. van der Waal; **Liquidatie der Reformatie**. (Over de oecumenische beweging en haar theologie.) Uitg. J. Boersma; Enschede, 1966. Prijs f 13.90.
(II)

In een afzonderlijk artikel willen we nog aandacht geven aan hetgeen de schrijver in positieve zin aanbeveelt tot bewaring van de eenheid der gereformeerde belijders.

Schrijver gaat op de vraag wat gedaan kan worden tot bewaring van de eenheid der gereformeerden uitvoerig in (blz. 129-140). Hoewel schr. uitvoerig op deze vraag ingaat en op genoemde bladzijden tal van zeer goede dingen stelt, waarmee iedere gereformeerde belijder van harte zal instemmen, valt het antwoord tegen.

Wij willen twee dingen noemen die schr. nadrukkelijk stelt in z'n antwoord op deze vraag. Het eerste is dat „er een geïnstitueerde kerk moet(en) zijn die maar niet een evangelie voor de ziel predikt, doch die door ontdekkende prediking oproept te waken”, de geesten te beproeven en de gevaren te wijzen (blz. 129).

Het tweede is dat in de nederlandse situatie „een Consensus inzake de Schriftuurlijke eis ten

opzichte van de Wereldraad **samenbindend** zal dienen te werken”. Een aaneensluiting van de geleerden moet „gebiedende eis zijn” (blz. 133).

Wat het eerstgenoemde punt betreft zeggen wij: mee eens. Er moet een geïnstitueerde kerk zijn, die het evangelie recht en trouw belijdt en predikt. Dat is eis des verbonds. Eis van het nieuwe Testament. Eis van het apostolisch voorbeeld. Als de schr. daarbij stelt dat deze kerk maar niet een evangelie voor de „ziel” moet prediken zeggen wij weer: accoord. Namelijk in zoverre dat het evangelie de **gehele mens** aan gaat en alle aspecten van zijn bestaan. Niet een evangelie voor de „ziele” als het bijzondere, het hogere dat boven of naast het concrete, zichtbare bestaan wordt gesteld. Niet een evangelie voor separate zielen. Die bestaan niet als we de Schriftuurlijke mensbeschouwing enigermate hebben leren verstaan.

Ik ben niet zeker dat de schr. echter niet wat anders op het oog heeft. Hij wil ontdekkende prediking. Hij wil wakker schuddende prediking. Weer zeg ik: accoord. Maar vraag tegelijk: wat bedoelt hij met ontdekkende prediking? Bedoelt hij er niet mee een prediking die de afval in andere kringen „ontdekt” voor de hoorders? Dit moet stellig in de prediking ook gebeuren. Maar de gereformeerden hebben de term „ontdekkende prediking” in de historie anders gebruikt. Dieper. Zij hebben in deze term verdisconteerd dat de zonden waartegen wij onophoudelijk te strijden hebben zo innig verweven zijn met de „menselijke natuur”, dat wij nimmer de christelijke strijd werkelijk kunnen strijden als we die zondige menselijke natuur niet allereerst leren zien bij ons zelf. In ons eigen hart, dat een raadsel is en vol van bederf. De gereformeerden bedoelden met de term „ontdekkende prediking” een prediking die de hoorders ontdekte aan de verdorvenheid van eigen hart. In tijden van afnemend zondenbewustzijn verflauwde de liefde tot de Heiland. In zulke tijden moest de prediker steeds weer de „boetebazuin aan de mond zetten”. De gereformeerden vonden dit een belangrijk element in de prediking. Zij sloten zich hiermee aan bij de reformatoren. Bij de oude kerk. Bij de schriftuurlijke tradities van de kerk der middeleeuwen. Bij de taal der formulieren. Bij de taal van het Avondmaalsformulier, waar in het stuk dat over de rechte toeleiding tot het avondmaal spreekt, gewezen wordt op de noodzaak eigen zonden en vervloeking te bedenken en zich deswege voor God te verootmoedigen.

Men vindt dit spreken in de oude gebeden achterin ons psalmboek. De gebeden die in de samenkomsten der gemeente werden gebeden. Ik wijs op het eerste van die gebeden. Waarschijnlijk van Datheen afkomstig. Het begint met een ootmoedige schuldbelijdenis voor de aangeborene en werkelijke zonden. De gemeente verootmoedigt zich diep voor het aangezicht des Heren. Zo diep dat zij zelfs belijdt: „waarom wij ook niet waardig zijn uw kinderen genaamd te worden, noch onze ogen op te slaan ten hemel, om onze gebeden voor U uit te spreken”. In het tweede, „een gebed voor alle nood der christenheid”, waarvan het eerste deel van Calvijn afkomstig moet zijn, dezelfde toon. Treffend is daar de belijdenis dat Gods grote weldaden zoveel door ons vergeten worden

„daardoor hebben wij grotelijks gezondigd, en zo Gij met ons in het gericht wildet treden, wij zouden niet anders te verwachten hebben dan de eeuwige dood en verdoemenis”.

Zowel de „afgescheidenen” als de „dolerenden” van de vorige eeuw, legden op „ontdekkende prediking” in deze zin de nadruk. Dit is niet piëtistisch al schijnt de schr. daaraan te denken als hij „zieleprediking” afwijst. Ik zou willen waarschuwen tegen dit soort afwijzingen van wat onder de gereformeerden is geweest van het begin af. Van de reformatie der 16e eeuw af. Wat een wezenlijk bestanddeel heeft gevormd, de eeuwen door, van de „gereformeerde prediking”. Vergelijk bij voorbeeld T. Hoekstra, „Gereformeerde Homiletiek” over dit onderwerp. Ik denk aan een citaat dat men op blz. 308 van dit werk kan vinden, waar Hoekstra met instemming H. C. Voorhoeve's „Homiletische Gedachten” van 1884 citeert. Voorhoeve zegt daar: „De ontdekkende preek handelt in de geest van Jezus Christus en van de apostelen, die beiden een scherp onderscheid tusschen licht en duisternis, waarheid en leugen, leven en dood, de Geest van God en de geest der wereld, kinderen Gods en kinderen des duivels maken. Als dat onderscheid gemist wordt, bevordert de prediker zelfmisleiding, en valt rust en wordt zij daardoor onvruchtbaar. . . .”

Deze ontdekkende prediking beoogt de onbegrijpelijke diepte van de werking van de zonde in de menselijke natuur aan te wijzen, naar het voorbeeld van de prediking van de Here Jezus en van de apostelen.

Het profetisch woord der Schriften wijst juist en vooral in de geschiedenis van Gods verbondsvolk en in de geschiedenis van de kerk, de verdorvenheid van de menselijke natuur aan. Deze wordt juist in de geschiedenis van de kerk ontstellend gedemonstreerd.

De prediking wordt misleidend zoals Voorhoeve zeide, wanneer zij op dit punt faalt. Zij wordt vreselijk gevaarlijk. Zij stijft de hoorders in hun eigen gerechtigheden en zelfhandhaving. Zij bevordert de komst van het koninkrijk der hemelen niet.

De gereformeerden bedoelden dus met „ontdekkende prediking” een prediking die ontdekt aan eigen zonden en zondigheid. De nieuwe betekenis van deze term ontdekkende prediking zoals Van der Waal die bezigt, is dat de prediking de zonden en de zondige ontwikkeling in de geschiedenis van anderen moet aanwijzen.

Ook wat het tweede punt betreft een enkele opmerking. Het tweede is het punt van een Consensus, een gemeenschappelijk gevoelen betreffende de Schriftuurlijke eis ten opzichte van de Wereldraad. Dit gemeenschappelijk gevoelen zou samenbindend dienen te werken onder de mensen van gereformeerde levensovertuiging in onze tijd. Voorts stelt Van der Waal dat een „aaneensluiting van de geleerden gebiedende eis moet zijn”.

Naar mijn mening zou in deze richting veel gedaan kunnen worden. Veel meer dan gedaan wordt opdat de gereformeerde stroming in de Herv. Kerk en de gereformeerden buiten de Herv. Kerk samen zouden kunnen worden gebonden tot één front dat de reformatische strijd zou aanbinden tegen de stromingen die putten uit een pseudo-openbaring. Daartoe moet naar mijn mening gezocht worden naar datgene wat de belijders van de Christus naar de gereformeerde confessies, kan samenbinden in de strijd tegen alles wat de mens verheerlijkt en in het middelpunt plaatst. Zulk samenbindend werk is schriftuurlijk oecumenisch. Dit samenbindend werk heeft naar mijn mening wijlen prof. dr K. Schilder voor ogen gestaan. Hij heeft een belangrijke bijdrage daartoe geleverd o.m. in zijn „Ons Aller Moeder”, 1935. Dr Van der Waal wijst niet een weg, die naar zulk een consensus zou kunnen leiden. Dat is jammer. Als hij de weg had gewezen naar zulk een door hem zelf wenselijk geachte consensus zou hij de oecumenische roeping, die wij nooit mogen verzuimen, bijzonder gediend hebben. Dat hij heeft nagelaten deze weg te wijzen, is misschien het grootste manco van dit boek dat vele uitnemende kwaliteiten heeft.

We willen onze bespreking niet eindigen voor we nog een woord over de titel van het werk gezegd hebben: de liquidatie der reformatie. Als wij de term liquidatie verstaan in de betekenis die deze term in het hedendaags Nederlands heeft (uitroeien) dan is de titel onzes inziens niet juist. Waarom niet? Omdat het werk Gods in de reformatie der 16e eeuw niet uitgeroeid kan worden. Dat heeft de beweging van de contra-reformatie niet gekund. Dat heeft de z.g. Verlichting niet gekund. Dat heeft het Rationalisme van de 19e eeuw niet gekund. Dat heeft het Existentialisme van de 20e eeuw niet gekund. Dat zal het Nihilisme van deze eeuw niet kunnen. Dat zal de moderne barbarij van onze tijd die de grondslagen van de gekerstende westerse cultuur radicaal verworpen heeft, niet kunnen. Dat zal ook de oecumenische beweging niet kunnen. Bewegingen kunnen wel onberekenbare schade toebrengen aan de doorwerking van de reformatische beginselen. Maar het **werk Gods** dat geweest is in de arbeid van Luther, Calvin en de andere reformatoren, liquideren, dat kunnen zij niet. Eichmann heeft 6 miljoen Joden kunnen liquideren. Maar het werk van de Zoon Gods in de bewaring van Zijn kerk, kan niemand liquideren. Vergelijk wat wij in antw. 54 van de H. Catech. betreffende dit werk belijden. De Zoon Gods vergadert, onderhoudt en beschermt Zich een gemeente van het begin der wereld tot aan het einde. De titel van het boek van dr Van der Waal is, natuurlijk onbedoeld, in strijd met deze belijdenis van de kerken der reformatie betreffende het kerkvergaderend en -barend werk van de Christus.

Nadat wij in onze bespreking verschillende kwaliteiten en verschillende manco's van dit boek hebben aangewezen, willen we eindigen met de verzekering dat de genoemde bezwaren

niet afdoen van het feit dat dit boek een zeer waardevol boek is; waardevol reeds doordat het zeer veel materiaal en informatie bevat betreffende de oecumenische beweging. Waardevol óók omdat het zoveel informatie bevat omtrent de gang van zaken met betrekking tot de langzame toenadering tot de Wereldraad van kerken door de syn. Geref. Kerken. Niemand die studie wil maken van deze dingen, zal aan dit boek voorbij kunnen gaan. Maar het laatste woord is door dit boek niet gezegd. En men bestudere het zorgvuldig, d.w.z. kritisch.

J. Meester

KERKNIEUWS

Beroepen: te Utrecht-N.W.: ds. R. Houwen te Hattem; te IJmuiden: ds. G. Zomer te Groningen-Z.; te Zuidwolde (Gron.): ds. T. Dekker te Goes.

Bedankt: voor Axel en voor Berkum: ds. R. te Velde te Schildwolde.

OVERTOCHT DS. P. P. GOOSSENS

Verantwoording en Oproep

Nu wij het verblijdende bericht ontvangen hebben, dat aan ds. P. P. Goossens het visum voor Indonesië verleend is, willen wij gaarne een afsluitende verantwoording geven van de giften, die wij t.b.v. het studieverlof van ds. P. P. Goossens ontvangen hebben.

In totaal ontvingen wij van **Kerken** f 2.446,77, van **Particulieren** f 1.325,—, terwijl onze **eigen bijdrage** f 2.040,57 bedroeg, wat met elkaar het bedrag van f 5.812,34 vormt. De totale kosten van het studieverlof (dat op 1 februari jl. eindigde) bedroegen f 7.998,76, zodat we een tekort hebben van f 2.186,42. Voor dit tekort willen wij, als samenwerkende kerken, geen beroep doen op de kerken en particulieren in den lande, maar we zullen proberen dit tekort zelf aan te zuiveren, opdat **aller aandacht** zich nu uitsluitend zal richten op de kosten van de **overtocht van ds. P. P. Goossens en zijn gezin**. Naar voorzichtige schatting komen we nog (voor overtocht gezin, uitrustingskosten, vrachtkosten bagage) f 24.000,— **tekort!** En dit bedrag moet **zo spoedig mogelijk** bijeengebracht worden, want het gezin van ds. P. P. Goossens moet vóór 30 mei a.s. in Indonesië zijn, omdat anders het visum verlopen is, wat er dus op neer komt, dat het gezin uiterlijk medio april per boot vertrekken moet (of anders medio mei per vliegtuig). Ons rest dus nog slechts 2½ maand! De tijd is bijzonder kort, maar we hebben goede hoop, dat het benodigde bedrag op tijd zal binnenkomen, doordat **alle kerken en allen**, die dit lezen, mild zullen geven. Want ds. P. P. Goossens heeft destijds de beroeping der Soembanese Kerken in het geloof aangenomen, zonder dat hem enig tractement in uitzicht werd gesteld; de Soembanese Kerken konden hem slechts beloven: „Met betrekking tot uw levensonderhoud, nemen wij op ons, u met de opbrengst van het land (sawahs en akkers) bij te staan”. Wij vertrouwen erop, dat nu de Nederlandse Kerken en kerkleden ervoor willen zorgen, dat de overtocht van ds. P. P. Goossens naar Soemba bekostigd kan worden.

De **HERE** heeft de weg naar Soemba reeds gebaad, door de harten der Indonesische

overheden te neigen, zodat zij een visum verleenden; Hij neige nu ook uw harten tot het geven van milde bijdragen, zodat de reis naar Soemba aanvaard kan worden.

Daarom doen wij een dringend beroep op u om, voor het eerst of bij vernieuwing, een bijdrage te storten op **gironummer 13 14 3 13 t.n.v. H. J. Meijerink te Hardenberg (met vermelding: „Overtocht ds. P. P. G.”)**. Br. H. J. Meijerink, die namens ons de „kas-overtocht” beheert, hoopt u geregeld op de hoogte te houden van de stand van de kas.

De samenwerkende Kerken te Delfzijl, Schouwerzijl c.a. en Winsum-Obergum.

Ds. I. van Til. Ds. I. van Til te Haulerwijk heeft in een brief aan zijn kerkeraad medegedeeld, dat hij zich aan diens opzicht en tucht onttrekt. Aan alle leden der gemeente heeft de predikant een afschrift van deze brief gezonden. Er waren al enige tijd moeilijkheden in de kerk van Haulerwijk.

Ds. M. J. C. Blok. Zondag 11 februari jl. deed ds. M. J. C. Blok intrede als predikant van de gemeente te Voorburg. Ds. Blok, die in de morgendienst bevestigd was door ds. C. Trimp van Groningen-N., verbond zich in de middagdienst aan zijn nieuwe gemeente met een preek over Mattheus 11:28-30.

Ds. H. Bouma. Op woensdag 7 februari jl. was het precies 25 jaar geleden, dat ds. H. Bouma van Assen het ambt van dienaar des Woords aanvaardde. Zondag tevoren had ds. Bouma in de prediking aan dit feit reeds aandacht geschonken, door als tekst voor de prediking te kiezen Hebr. 8:1-2a, dezelfde tekst, waarmee hij 25 jaar geleden zijn intrede deed in de Gereformeerde kerk te Niezijl. Op woensdag 7 februari, werd in een feestelijke gemeentesamenkomst, waar vele sprekers het woord voerden, het jubileum gevierd.

Ds. A. W. Boxman. Ds. A. W. Boxman, emeritus-predikant van de kerk te Eindhoven, heeft aan de kerkeraad van Eindhoven (scriba L. T. Schravendeel) meegedeeld, dat hij zich stelt achter de oproep van enkele ambtsdragers van de gemeente zich los te maken van de kerkeraad-ds. G. van den Brink.

Diakonale Conferentie Friesland. De diakonale conferentie der Geref. Kerken in Friesland zal worden gehouden op woensdag 28 februari a.s. in de Noorderkerk te Leeuwarden.

Er komt een verslag van de Stichting Bejaardentehuizen in de drie noordelijke provincies.

Ds. A. Duits van Zwagerveen hoopt als adviseur aanwezig te zijn.

Des middags spreekt ds. D. Nieuwenhuis van Harlingen.

Niet alleen diakenen, doch ook predikanten en ouderlingen worden verwacht.

ADRESSEN

Goes: penningm.: J. de Visser, Tulpstr. 40, Goes, tel. (01100) 6193, giro 37127. **Enschede-N.:** diakonie: secr. J. Bos, Boogschutterstr. 1, Enschede. **Meeden:** scriba: H. Tuin, Hereweg 271, tel. (05987) 2124. **Overschie:** diakonie: secr. J. Kadijk, Hoogenwaardstr. 84c, Rotterdam-Overschie, tel. (010) 150301; penningm.: H. Roozenbeek, B. Baumannlaan 115c, Rotterdam-Overschie, tel. (010) 180012.

PREKENSERIE "TOT OPBOUW"

LAATSTVERSCHEENEN BUNDELS:

Nr. 68 MIDDEN IN HET LEVEN
van ds. K. Deddens, over H.C. Zondag 5-8.

Nr. 69 ADVENT EN KERST
van ds. Joh. Francke over Lukas 1:26-38, 1:46-55, Lukas 2:1-7, 15, 16, 2:7.

Nr. 70 GEZWOREN BONDGENOTEN
van ds. F. van Deursen, over Gen. 15:7-21, 17:9-14, 23-27; Zondag 26 en 27 H.C.; Ex. 19, 20:1, 24:1-11.

Binnenkort verschijnt een **herdruk** van de nrs. 55 en 63 nl. RUTH, 4 preken van ds. F. van Deursen over Ruth 1, 2, 3 en 4, en: AFGEBEDEN WEDERKEER 4 preken van ds. F. van Deursen over 1 Sam. 1:1 en 2:11-17; 1 Sam. 3-4; 1a; 1 Sam. 4, 5; 1 Sam. 7:2-11.

Abonnementsprijs p. jr. (6 bundels) à 4 of 5 preken) f 9,50. Prijs per bundel f 1,75.

UITGAVE: FIRMA WESDIJK EN LIEBEEK

POSTBUS 2 - SINGEL 55 - BARENDRECHT

Bestel bij voorkeur bij uw eigen boekhandelaar!